

advarsel på sigarettpakkene om farene ved røyking. I AIDS-epidemien valgte England med Donald Acheson som CMO å satse på åpen informasjon og forkaste tvungen testing, trass i motstand fra statsminister Margaret Thatcher. Dramaet i England omkring bovin spongiform encefalopati (BSE) fra 1996 ble en drakamp mellom samfunnsmedisinske og næringspolitiske interesser.

Boken bør være av interesse for samfunnsmedisinere og andre i den sentrale helseforvaltningen, for mennesker med lederoppgaver innen helseadministrasjon og for medisinsk-historisk interesserte.

Anne Alvik

Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo

På leting etter visdom

Stefan Einhorn

Den sjunde dagen

192 s. Stockholm: Månepocket, 2004.

Pris SEK 44

ISBN 91-7001-143-5

Dette er en helt spesiell bok. Jeg har aldri lest noe likende. Den handler om livet og om menneskenes søken etter mening og visdom. Forfatteren er overlege ved Radiumhemmet i Stockholm, professor og formann i etikkrådet ved

Karolinska Institutet. Faren, Jerzy Einhorn, var polsk jøde. Familien overlevde mirakuløst krigen i Warszawa. Han kom seg til Sverige, ble biolog og kjent legemiddelforsker. Mot slutten av sitt liv tilkalte han sønnen for å oppfylle en eldgammel familietradisjon, nemlig en serie lange samtaler mellom den gamle faren – på slutten av livet – og den modne sønnen. Boken handler om disse samtalerne.

Utgangspunktet for farens tanker var jødedommen, dels den skriftlige tradisjonen i Det gamle testamente, dels den muntlige tradisjonen som etter hvert ble sammenfattet i Talmud (farens far var rabbi i Polen). Menneskene ble skapt i Guds bilde, og målet er å forsøke å leve slik at vi nærmer oss dette bildet. Det er fire store oppgaver.

Den første er å søke sannheten gjennom forskning, tenkning og arbeid. Det krever en stadig vilje til tvil, søken og ydmykhet i forhold til naturens ufattelige under: Ett enkelt menneske har f.eks. 10 000 ganger flere celler i kroppen enn det er mennesker på jorden.

Den andre oppgaven er å søke visdom, som er noe langt mer enn kunnskap og

vitenskap. Visdom er innsikten i hva som er rett og feil, og den indre stemmen – intuisjonen – er avgjørende. Da faren var gutt i Warszawa, ble han og hans far angrepet av en tysk offiser fordi guttens gule jødestjerne satt skjevt. Offiseren slo gutten ned og trakk sin pistol. Da sa faren til gutten på polsk: «Se ham inn i øynene, for da skyter han deg ikke.» Gutten gjorde det, og offiseren gikk.

Den tredje oppgaven er å leve etter etikens lover. Det betyr å ta ansvar, ikke bare for sitt eget liv, men også for alle andre menneskers liv. Indre moral er viktigere enn ytre lojalitet, og den gyldne regel er vår rettesnor. Dessuten lønner det seg å være snill, for man får mer igjen enn man gir.

Den fjerde oppgaven er å forstå kjærlighetens bud. Faren siterer Paulus om tro, håp og kjærlighet: «Størst av dem er kjærligheten.» Han nevner at ordet «kjærlighet» forekommer 97 ganger i Det gamle testamente og 127 ganger i Det nye, mens ordet «visdom» forekommer 145 ganger i Det gamle testamente og bare 44 ganger i Det nye. Det tyder på at menneskene begynner å forstå at kjærlighet er blitt viktigere, og respekt, ydmykhet og kjærlighet til medmenneskene er nødvendig for at vi skal overleve som art.

Forfatteren skriver klart og godt om vanskelige emner. Denne boken har gitt meg så meget å tenke over at jeg bestemte meg for å anmelde den. Jeg tror mange leger vil kjenne seg igjen og ha glede av å lese den.

Peter F. Hjort

Blommenholm

Snill i egoismens tidsalder?

Stefan Einhorn

Kunsten å være snill

179 s. Oslo: Forlaget Lille Måne, 2006.

Pris NOK 298

ISBN 82-92605-23-1

Stefan Einhorns bok retter seg mot et generelt publikum, den er delt inn i sju kapitler og har et lettfattelig språk. Ifølge vaskeseddelen forteller den hva ekte snillhet innebærer. Forfatteren svarer ubetinget ja på spørsmålet

om det lønner seg å være snill. Han gjør et poeng av at det å være snill feilaktig har fått en negativ klang – det blir assosiert med å være dum, letturt eller servil. Einhorn mener tvert imot at snillhet er den viktigste enkeltfaktoren for fremgang.

Forfatteren skiller mellom falsk og ekte snillhet og gir eksempler på begge. Falsk

snillhet kan være manglende evne til å si ifra når det er nødvendig. Ekte snillhet fordrer at vi bruker dømmekraften og viser mot. Slik mange forstår det å være snill, kan den snille løpe en risiko for å bli utnyttet. Ifølge forfatteren beror det på misforstått snillhet. Med ekte, klok snillhet vil man ikke bli utnyttet, i stedet vil man høste som man sår og mer til.

Dette er et kjernepunkt i boken. Det lønner seg å være snill – for den snille og for mottakerne av snillhet. Forfatteren finner beviser for at snillhet lønner seg både i dyreriket og ved studier av mennesket.

Et annet hovedpoeng er at det er handlingen, ikke tanken bak, som teller. En handling kan være god selv om den blir gjort med slette, beregnende intensjoner. Egoistiske grunner til å være snill er like gode og den snille handlingen like snill som hvis det var uselviske årsaker til handlingen. Omvendt er det ingen unnskyldning for en handling der resultatet ble dårlig, uansett hvor gode intensjonene var.

Bokens styrke er at den minner oss på hverdagens mange etiske dilemmaer gjennom eksempler vi kjenner oss igjen i. På den måten kan den kanskje bidra til selvrefleksjonen den etterlyser og stimulere til ettertanke.

Den største innvendingen er forfatterens manglende problematisering. Han har en overpedagogisk stil der alt han sier passer inn i det store bildet om at det lønner seg å være snill. Han bruker anekdoter fra sitt eget liv og siterer psykologiske eksperimenter for å underbygge sitt standpunkt. Einhorn er lege, professor og leder av etikkrådet ved Karolinska Institutet i Stockholm, og dette understrekes både i presentasjonen av boken og i hans egen tekst. Dermed får hans sammenstilling av forskningsresultater, anekdoter og meningsyttringer ekstra tyngde – han er ikke bare en mann som har tenkt mye over etiske problemer og kommet frem til noen svar som kanskje kan passe for flere. Slik sett føyer boken seg inn i en tradisjon der leger kommer med svar på livets store spørsmål i kraft av å være nettopp leger. Spørsmålet er om det ikke her gir en ufortjent tyngde til et ganske lettveint innhold.

Lotte Rogg

Onkologisk avdeling
Ullevål universitetssykehus